

Handläggare
Conny Carlsson Sundman
Telefon: 08-508 25 012

Till
Socialnämnden
2020-03-17

Tillsynsplan för tobak, receptfria läkemedel och folköl 2020

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden antar förvaltningens förslag till tillsynsplan för tobak, receptfria läkemedel och folköl 2020.

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

En tillsynsplan för tillsyn av tobak- och folköl ska upprättas årligen enligt Stockholms stads riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel. Socialnämnden ansvarar för tillsyn av de försäljningsställen som inte har en fast placering i staden. I övrigt är det stadsdelsnämnderna som ansvarar för tillsyn av tobak, folköl samt elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare. Då det sedan 1 juli 2019 är tillståndspliktigt att sälja tobak och socialnämnden ansvarar för detta utför socialnämnden även den inre tillsynen över tobakstillståndshavarna samt genomför utredningsbesök vid behov. Socialnämnden har ett pågående budgetuppdrag att utreda vilken nämnd som ska ansvara för den yttre tobakstillsynen samt tillsynen över folköl, tillsynsplanen får därför betraktas som preliminär.

Tillsynsbesöken ska enligt plan ske oanmält och vid allvarliga brister ska besöket följas upp med ett nytt oanmält besök. Av arbetsmiljöskäl görs tillsynsbesöken av två personer. Socialförvaltningen ansvarar också för kontroll av vissa receptfria läkemedel. Planen tar också upp förvaltningens arbete med kontrollköp som kommer fortsätta år 2020.

Bakgrund

Den 1 juli 2019 infördes Lag om tobak och liknande produkter (2018:2088). Den nya lagen ersatte Tobakslagen (1993:581) och Lagen om elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare. I den nya lagen infördes tillståndsplikt på tobakshandel, dels i detaljhandeln vid försäljning till konsument dels för partihandel vid försäljning till detaljhandeln. Tillstånd krävs även vid näthandel. Tillståndet förenas med ett lämplighetskrav och intern tillsyn och det är socialnämnden som ansvarar för prövningen. Denna prövning innebär ibland att det behöver göras utredningsbesök på försäljningsstället. Den som säljer folköl eller elektroniska cigaretter är skyldig att anmäla försäljning till den kommun där försäljningen ska ske.

Kommunen och polismyndigheten utövar tillsyn över detaljhandel med folköl, tobak och elektroniska cigaretter. I Stockholms stad är det stadsdelsnämnderna som ansvarar för yttre tillsyn av tobak samt tillsyn av folköl och e-cigaretter medan socialnämnden svarar för samordning, information, utbildning för handlare, anställa kontrollköpsungdomar mm. Socialnämnden ansvarar också för kontroll av vissa receptfria läkemedel. Enligt Stockholms stads riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel framgår det att varje nämnd ska upprätta en tillsynsplan varje år.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 11 mars 2020.

Ärendet

En tillsynsplan för tillsyn av folköl- och tobak ska upprättas årligen. Socialnämnden ansvarar för tillsyn av de försäljningsställen som inte har en fast placering i staden. I övrigt är det stadsdelsnämnderna som utför tillsyn av tobak, folköl samt elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare. Försäljningsställen utan ett fast säte är få men existerar i form av internetförsäljning och trafikserveringar (Food trucks). Tillsynsbesöken ska enligt plan ske oanmält och vid allvarliga brister ska besöket följas upp med ett nytt oanmält besök.

Planen tar också upp förvaltningens arbete med kontrollköp som kommer att fortsätta. Kontrollköp innebär att en person över 18 år med ungdomligt utseende testar om det går att köpa tobak, folköl, elektroniska cigaretter eller receptfria läkemedel utan legitimation. Syftet är att kontrollera om näringsidkaren kontrollerar legitimation. Kontrollköp är ett verktyg som syftar till att skapa ett bra underlag

för dialog med handlaren. Stockholms stad har använt metoden kontrollköp i tillsynsarbetet sedan 1 juni 2015.

Kontrollköp

Under 2019 genomfördes totalt 705 kontrollköp på tobak och folköl i Stockholms stad. Av dessa sålde 64 försäljningsställen utan att begära legitimation (10 procent). 2019 siffror är den bästa noteringen i staden sedan metoden började användas. Under 2015 genomfördes 796 kontrollköp och 170 försäljningsställen sålde utan att begära legitimation (22 procent). På drygt fyra år har försäljningen utan att kontrollera legitimation vid kontrollköp mer än halverats. Totalt har 3 837 kontrollköp genomförts i Stockholms stads samtliga stadsdelsförvaltningar under åren 2015-2019.

Under 2018 genomförde Socialförvaltningen för första gången kontrollköp på receptfria läkemedel. Då genomfördes totalt 461 kontrollköp på läkemedel varav 182 sålde utan att begära legitimation. Totalt sålde fyra av tio försäljningsställen (40 procent). Under 2019 genomfördes totalt 428 kontrollköp på läkemedel varav 87 sålde utan att begära legitimation. Totalt sålde två av tio försäljningsställen (20 procent). 2019 siffror visar att antalet försäljningsställen som säljer vid kontrollköp har halverat på två år. Totalt har Socialförvaltningen genomfört 889 kontrollköp på läkemedel under åren 2018-2019. Flera andra kommuner har använt sig av metoden kontrollköp, men generellt i en lägre omfattning. Liknande resultat har visat, att ju mer metoden kontrollköp används desto mindre försäljning utan ålderskontroll sker. Under 2020 kommer Socialförvaltningen att fortsätta att genomföra kontrollköp på vissa receptfria läkemedel för att säkerhetsställa att legitimation kontrolleras vid försäljning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden antar förslag på tillsynsplaner för år 2020.

Bilagor

1. Tillsynsplan tobak och receptfria läkemedel Stockholms stad 2020
2. Tillsynsplan folköl Stockholms stad 2020